

BAĞIMSIZ KAZAKİSTAN'DA TATAR ŞİİRİ*

TATAR POETRY IN INDEPENDENT KAZAKHSTAN

Şınaray BÜRKÜTBAYEVA** – Hatice ŞİRİN***

ÖZ: Bu makalede, Tatar şiirinin Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki durumu ve yeni kurulan bir devletin himayesinde ulaştığı aşama analiz edildi. Kazakistan'daki Tatar şiirinin SSCB'nin yıkılışını izleyen bağımsızlık yıllarındaki gelişimi değerlendirildi. Kazakistan'da ve dünyada yaşanan siyasal ve sosyal değişimleri şiirlerine yansıtan Tatar şairlerinin Kazak Edebiyatının bir parçası haline gelme süreci incelendi. Makalede Rus ve Tatar dilli şairler iki ayrı başlık altında değerlendirildi; Kazakistan'daki Tatar şiirinin iki dilli (Tatarca ve Rusça) gelişmesine dikkat çekildi; şiirlerden örnekler verilerek şairlerin seçtiği ana temalar açıklanmaya çalışıldı. Bu makale, Kazakistan Cumhuriyeti'nde yaşayan Tatar şairlerini ve onların eserlerini ele alan ilk çalışmadır. Çalışmamızın kaynaklarını Almatı Tatar Kültür Derneği'ndeki etütlerimizde topladık. Çalışmanın amacı, Kazakistan'da Kazak Edebiyatının bir kolu olarak gelişen Tatar şiirini tanıtmaktır.

Anahtar Kelimeler: Tatar diaspora şiirleri, bağımsızlık, Sovyet sansürü, gerçek şiir, edebi temsilciler.

ABSTRACT: This article will analyze the role of Tatar poetry in the independent Republic of Kazakhstan and its social-political relations in the country, in the light of the new independent state, away from Soviet censorship. The development of the Tatar poetry in Kazakhstan during the years of independence and the feeling of freedom given by independence will be evaluated by the new literary line. It is told that the poetry of the Tatar diaspora poets reflected as a branch of Kazakh Literature, reflecting the political and social turmoil, changes and innovations of the new century with their own views. Tatar diaspora poetry in Kazakhstan is examined for the first time. In the article, Russian and Tatar language poets are given under two titles. Tatar poetry in Kazakhstan is developing in two languages (Tatar and Russian languages), although it deals with the same subject. Trying to explain the main themes they write by giving examples from short lines. In addition, this study is the first to deal with Tatar poetry and poets living on Independent Kazakhstan. We had difficulty in finding scientific resources since there was no scientific research on this subject before. Therefore, it was studied by finding poets and their works one by one, and the benefits that we could find from the Tatar Culture Association in Almaty city were used. The aim of the study is to show that Tatar poetry is also included in Turkish Peoples Poetry in developing Kazakhstan as a branch of Independent Kazakhstan Literature.

Keywords: Tatar diaspora poetry, independence, Soviet censorship, genuine poetry, literary representatives.

* Bu çalışma devam etmekte olan "Bağımsız Kazakistan'daki Türki Halkları Şiirleri: Gelişmeleri ve Milli Kimlik" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

** El Farabi Kazak Milli Üniversitesi Lisansüstü Öğrencisi / Almatı-Kazakistan - burkitbaeva.1975@mail.ru (ORCID ID: 0000-0001-8235-4213)

*** Prof. Dr. – Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / İzmir - hatice101@yahoo.com (ORCID ID: 0000-0001-2345-6789)

This article was checked by Turnitin.

Giriş

Tatarlar, Kazakistan'da yaşayan Türk soylu halklardan biridir. Ülkedeki diğer Türk boyları gibi, Tatarlar da bu geleneklerini, dillerini ve dinlerini, bu ülkede koruyup geliştirmektedir. Kazakistan'daki Tatar diasporasının oluşturduğu edebiyat, eski Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının ardından özgürlüklerin elde edildiği kültürel ve edebi bir ortamda şekillenmeye başladı. Bağımsızlığın ilk yılları, Kazakistan'da edebi bir gelişme dönemi oldu. Bu durum, Kazakistan'da diasporaların literatürüne önemli katkı sağladı. Edebiyatçılara düşünce ve yazma özgürlüğü verildi. Birçok yeni edebi eser yayımlandı. Özellikle şiir ve düzyazı alanlarında istikrarlı bir gelişme gösteren Kazakistan'daki Tatar edebiyatı, okurlarını reel hayatı yansıtan milli eserler ile memnun etti.

Kazakistan'da Tatar Türkçesiyle gazeteler ve kitaplar yayınlanmakta, çeşitli programlar düzenlenmekte ve her yıl, Öskemen ve Semey bölgelerinde Tatarların geleneksel festivalleri (Sabantuy, *Irtış sazı* gibi) kutlanmaktadır. Ayrıca, "Kazakistan'da Tatar Dünyası" adlı Tatarların yayınladığı bir haber portalı ve Oral şehrinde Gabdulla Tukay adında Tatar kültür merkezi mevcuttur. (Ananyeva 2014: 281).

Bağımsız Kazak Toprağındaki Tatar Şairleri ve Eserleri

Modern Kazakistan'daki Tatar şiirinin temel özelliği, genç yaşlarında Kazak topraklarına gelen ve yaşamlarının çoğunu orada geçiren ve kendilerini Kazakistan'ın yerlisi olarak kabul eden kuşağın, elinde olmasıdır. Eserlerini XX. yüzyılın sonunda ve XXI. yüzyılın başlarında Tatarcayla yazan Kazakistan'lı Tatar şairleri arasında G. Hayrullin, R. Abdussalamov, N. Usmanova, R. Guzairov, N. Abdulkarimova gibi önemli isimler vardır. Tatar kökenli şairlerden F. Tumenderova, F. Baildindina, T. Karimova, R. Musina, F. Abubakirova gibi isimlerse, eserlerini Rusça yazdılar. Tatar şairlerinin işlediği ana konular; ana dil (Tatarca), tarih, genç neslin umutları, ana vatana duyulan sevgi, Kazakistan ve Kazak halkına beslenen olumlu duygulardır. Ayrıca, Tatar şairleri birçok Kazak şairin eserlerini de Tatarcaya aktarmışlardır.

"Timér Zahit" takma adıyla Tatarca şiir yazan Kazakistanlı şair G. Hayrullin, bağımsız Kazakistan'daki Tatar şairlerinin en önde gelen temsilcilerinden biridir.

Bağımsızlık yıllarında, şairin "Dostlarımın düşünceleri ve dertleri" (Дусларымның уйлары һәм моңлары, 1997), "Kazan'a Mektup" (Казанга хат, 1998), "Tuhaf Dnya" (Кызык дөнья, 1999), "Sözlerim sana kalsın", (Сүзләрем сиңа кала, 2000), "Kumda kalan İzler" (Комда калган эзләр, 2004), "Tatar adlı halk" (Татар дигән халық, 2005), "Yaşam yumağı" (Гомер йомгагы, 2009), "Yola çıktım", (Юлга чыктым, 2012) gibi birkaç eseri yayımlandı. G. Hayrullin şiirlerinde, siyasi-sosyal meseleler, felsefe, aşk, reel yaşamdan kesitler, Türk soyundan gelen iki kardeş halk olan Kazaklar ve Tatarlar; ana-babaya, vatana, doğaya, kadına karşı duyulan sevgi gibi birbirinden farklı konuları işledi. Eserleri Rus, Türk, Uygur dillerine çevrildi.

G. Hayrullin şiirlerinin ana konusu, Tatar halkının ve Tatar dilinin kaderidir. Şair, "Ana dilim için üzülüyorum" (Туган телем өчен ачынам) şiirinde Tatar dilinin kaybolmak üzere olduğunu ve Tatar dilinin, gelecek nesiller tarafından unutulabileceğini yazdı. "Ana Dil" (Туган тел) adlı şiirinde, öz dilini yani anadilini korumanın ve sevmenin en kutsal görev olduğunu ve bir dil kaybolursa o milletin de kaybolacağını ifade etti. Türk soyundan gelen halklar için yazdığı "Türk kardeşler" (Төрөк кәрdeşләр) şiirinde, şair "birbirimizi kaybetsek de köklerimiz kaybolmadı; Tatar halkının Abay eserlerinden gurur duyduğu gibi Kazaklar Tukay'la gurulanmaktadır." yazdı. Şair "Yüce Muhammed" (Олуг Мөхәммәт), "Altın Ordu (Алтын Орду), "Atilla" vd. şiirlerinde tarihe damga vuran figürleri anlattı. G. Hayrullin "Yüce Muhammed" (Олуг Мөхәммәт) şiirinde Tatar halkının tarihinde adı altın harflerle yazılmış hanlardan biri olan, Tatar halkı uğruna hayatı savaşla geçen Sultan Ulug Muhammed'i yücelterek över:

...Шәһри Қазан – гүзәл меркез, күрген хөрмет,

Яулаган ул тирә-юньдә шан вә шөһрәт.

Татар яклап, саклап, кылгай ул мәрхәмәт,

Олуг Мөхәммәд хан, Олуг Мөхәммәд.

Хак Тәгаләм, укыйм сиңа мең-мең рәхмәт,

Барип житсең догаларым вә мөнәжәт.

Бакый дөнъяң булсын, димен, тик бер жәннәт,

Олуг Мөхәммәд хан, Олуг Мөхәммәд. (Makale yazarının topladığı elyazısı nüshalar, 2005-2010yy.)

"Kazan şehri – güzel merkez, görmüş hürmet.

Uğraşp almış dört bir yanda şan şöhet.

Tatarı koruyup kollayıp göstermiş merhamet,

Yüce Muhammed Han, Yüce Muhammed.

Hak Teâlâ sana bin kez şükür ederim,

Erişsin dualarım ve yakarışım.

Sonsuz dünya olsun, diyemem, sadece Cennet!

Yüce Muhammed Han, Ulu Muhammed Han"

Türk soylu halklar arasında Tatar halkı, çok baskı görmüş ve hatta yok edilmek istenmiştir. Tatarlar, bu tür saldırganlıkların hep kurbanı olmuş; ancak her zaman toparlanarak, ayakları üstüde durup mücadele etmişlerdir. Şairin "Milletim" (Милләтем) şiiri böyle yüksek, cesur bir milliyet ruhuna adanmıştır. Bu şiirinde şair, kanları su gibi aksa da sindirilmeyi kabul etmeyen inatçı halkıyla gurur duyar ve aynı zamanda halkının geleceği için kaygı duyduğunu da yazar. Dilini, dinini kaybetme tehlikesi yaşayan, bağımsızlığı ellerinden alınan halkının geleceğini düşünerek feryat eder:

...Язмыш сине бик күп орды, сукты,

Калдымәле көчең-кодрәтең?

*Яңа гасырларда табарсыңмы
Лаек урын, бөек милләтем?
Сихри акбүз атка менәрсеңме,
Очарсыңмы жилләр жилләтен?
Киләчәктә татар дигән халық
Яшар микән, газиз милләтем?
Үз-үзеңне саклап калырсыңмы,
Булдыр алырсыңмы, милләтем?
Булдыралырсыңмы?! (Makale yazarının topladığı elyazı nüshalar,
2005-2010уу.)*

“Kader seni pek çok kere dövdü sövdü
Kaldı mı hala gücün kuvvetin,
Yeni asırlarda bulur musun,
Layık olduğun yeri, büyük milletim?
Büyülü bir akça ata biner misin,
Uçar mısın yeller estirip?
Gelecekte Tatar adlı halk
Yaşar mı ki, aziz milletim?
Başarabilir misin?”

“Tatarlar: tarih sayfalarında ve bugün” (Татары: страницы истории и сегодняшний день, 1998), “Tatar tarihi” (История Татар, 1998) v.s birçok değerli eserlerin yazarı, şair G. Hayrullin şiirlerinde, Kazak şiirinin etkilerini açıkça görebiliriz.

Kazakistan’daki Tatar diasporasının yetenekli şairlerinden biri de, R. Abdusalamov’dur. Tatarca ve Kazakçayı iyi bilen şair, şiirlerini iki dilde de yazar. Şiirleri, Tatar Kültür Merkezi’nin yayın organı “Fikér” gazetesinde yayınlanmaktadır. Şairin “Mukaddes Yollar” (Изгэ юллар) şiiri 2008 yılında Almatı’da yayınlandı. Şiir dünyasında kendine özgü bir çizgisi olan şairin bu eseri, doğduğu Kulja şehrinde geçen çocukluğunu anlatan yazılarıyla başlar. Kazakistan’ın bağımsızlığını kazanmasıyla ortaya çıkan düşünce özgürlüğü, R. Abdusalamov’un şiirlerinden açıkça görülür. Şair, “Kazan’a bin yıl” (Казанга мең ел) şiirinde, büyük trajedilere maruz kalan Tatar halkının şeref mekanı olan Kazan’a duyduğu saygı ve sevgisini ve Kazan’ı ziyaret etme arzusunu ifade eder:

*...Мәңге халыкның исендәсин, Қазан,
Болгар-татар арасында күп қаһарман.
Таралса да бөтен дөньяга безнең туган,
Шәһәр исеме күңел түрендә урнашкан.
Китсен караңгылык, атсын таң!*

*Гәлләнәп кенә торсын яңа заман.
Яктырып кына торсын сіндә һаман,
Өметкә жит, сүнмә, дәртле Казан!* (Abdulkarimova, N.Y. 1997: 40)
“...Ebediyen halkın hatırındasın, ey, Kazan!
Bulgar-Tatar arasında pek çok kahraman.
Dağılsa da dünyaya bizim kardeşler,
Şehir adı gönülün baş köşesine yerleşmiş.
Gitsin karanlık, söksün şafak!
Çiçekleniversin yeni zaman.
Parlayıp dursun sende daima,
Umuda koş, sönme, gamlı Kazan!”

Abay ve Tukaiy'ın şiirlerini okuyarak yetişen, Kazak halkının büyük şairi Abay Kunanbayev'in yolunda yürüyen, Abay'dan ilham alan şair, farklı etnik kavimlere ve boylara kendi kardeşleri gibi bakan Abay halkına, yani Kazaklara şükran duyularını, şiirleriyle sunar. Büyük Abay'ın 150. doğum gününe adadığı şiiri, bunlardan biridir:

*...Быел тулса да аңа 150 яшь,
Безнең белән бергә Абай,
Син халыкка көндөз-кояш,
Төндә булдың якты ай....* (Abdulkarimova, N.Y. 1997: 68)
“...Bu yıl doldursa da 150.yaşını,
Bizimle beraberdir Abay.
Sen halka gündüz güneş,
Gece ise oldun parlak ay...”

Lirik şairler arasından yer alan R. Abdusalamov, ağırlıklı olarak aşk konusunu işler. “Sadece Sen” (Син генә), “Sevdiğim” (Сөйгәнәм), “İki aşk” (Икә мэхэббәт), “Aşka ithafen” (Мэхэббәткә бәгышлангән), “İlk aşk” (Беренчә мэхэббәт), “Gençlik aşkı” (Яшьлэк мэхэббәт) vd. şiirlerinde şair, insanlar arasındaki sevgiyi, saf duyguları, ilk aşkı ve kadının güzelliğini tasvir eder. G. Hayrullin, şair Rustam Abdusalamov'un şiirlerini şöyle değerlendirir: “Eserlerinde gerçek aşk, tabiat sevgisi, dürüstlük, dostluk konuları işlenir. Olağanüstü bir yeteneğe sahip olan şair, şiirlerindeki sanatsal güçle okuyucuları kendine çekebilmiştir” (Ananyeva 2014: 297). Şair, 2012 yılında Tatar ve Başkurt Diasporası Birliği tarafından Kazakistan'da düzenlenen Tatarca Şiirler Yarışması ödülünü aldığı şiirlerini bir araya getirerek kitap halinde yayımlar. Ödül kazandığı kitapta yer alan “Mukaddes Ana Dilim...” (Изге туган теләм...) şiirinde şair, Sovyet sansüründen kurtulan, bağımsız bir ülkede yaşayan insanların duygularına ve düşüncelerine ayna tutar. Her vatansever gibi o da, zor günlerin ardından ana vatana gitmeyi arzular. Yaşlanmış olmasına rağmen memleketine

dönmek ister. Şair “Kazan’a dönmek” (Казанга кайту) şiirinde, bu duygularını yansıtır:

*Ватаным! Изге туган илем! – деп,
Ерак жирләрдән, чит илләрдән арып-талып,
Татар халыкы киләләр сине сагынып,
Шатлана яратып, сөклана шаккатып.
...Без кайтмасак кайтыр балалар,
Хұдай язса кайтыр оныклыр.
Кайтыр әле бабалар йортына,
Хезмәт итәр туган халкына. (Abdusalamov 2008: 43)
“Vatanım! Mukaddes memleketim! – diye,
Çok uzaklardan, yad ellerden yorgun argın,
Tatar halkı geliyor seni özleyerek,
Çok sevinip, çok şaşırarak.
...Biz dönmezsek, döner bizim çocuklar,
Allah’ın izniyle döner bizim nesiller.
Allah yazdıysa döner torunlar
Döner elbet atalar yurduna,
Hizmet eder kendi halkına.”*

Kazakistan’daki Tatar diasporasında Tatarca şiir yazan şairlerinden biri de N.Usmanova’dır. Şair eserlerinde Tatar halkının bedbaht kaderini, geçmiş yüzyıllardaki tarihsel değişimlerini anlatır. Bu nedenle, N.Usmanova’nın şiirleri, Tatar halkının sosyo-politik ve sosyo-kültürel hayatı hakkında muazzam bilgi kaynağıdır. Şair “Ana Dileği” (Ана телеге, 2005), “Ustalara Saygı” (Остазларга ихтирам, 2006), “Unutulmaz Şahıslarımız” (Онытылмас шахэслерэбэз, 2009), “Tatarların milli gelenekleri” (Татарларнын милли йолалары, 2013) gibi şiirler ve gazete yazıları yazar. “Ana Dileği” (Ана телеге) adlı eserinde şair, doğduğu ve çocukluğunu geçirdiği Kulja’da yaşayan (Kulja şehri Çin Halk Cumhuriyeti’ne bağlı Doğu Türkistan’dadır) Tatarların dilini ve gelenek-göreneklerini koruma mücadelesini anlatır. Şiirin tarihi bir belge olarak önemi çok büyüktür. “Bizim Kökümüz Kazan’da” (Бэзнэң тамыр Қазанда) adlı şiirinde, dünyaya geldiği toprak Doğu Türkistan olsa da, kökünün Kazan’da olduğunu anlatır.

*Язмыш илткән бабаларны чит жиргә,
Тамыр жәйгән яфрак ярган шул жирдә.
Ләкин, өзелеп сагынганнар илләрен,
Идел буйы моңлы Казан жирләрен.
...Чөнки безнең Казанда бит тамырлар,
Казанлылар тамырлардан танырлар.*

*Ялгышмаслар, туганнарын танырлар,
Туган илдән янга жылы табырлар. (Usmanova 2005: 36) .
“Kader atalarımızı yabancı ülkelere gönderdi,
Kök salmış, yaprak açmış o yerlerde.
Lakin hasretle özlemişler vatanlarını,
İdil boyunu, gamlı Kazan topraklarını
...Çünkü, Kazan’da bizim kökümüz
Kazanlılar birbirini köklerinden tanırlar.
Yanılmazlar, kardeşlerini tanırlar,
Memleketten, canlara sıcaklık bulurlar.”*

Şair "Kazan" şiirinde Kazan şehri tarihi hakkında pek çok bilgi verir. Kazan'ın Müslüman Doğu ile Avrupa'nın yüksek kültürüne sahip bir şehir olmasından ve bir kültür ve medeniyet modeli olarak birçok insan için rehber ve lider şehir özelliği taşımasından gururla bahseder.

*Кемнәр синнән белем алмаған,
Кайсы милләт үрнәк алмаған.
Син белемнең бөек ордасы,
Мәдәният, басма, юл башы.
Кайсы улың утта янмаган,
Сине уйлап тыныч ятмаган.
Әдеп, тәртип һаман саклаган,
Казан исемең өзелеп ятлаган...», (Usmanova 2005: 39).
“Kimler senden bilim almamış,
Hangi millet örnek almamış
Sen ilimin büyük merkezi,
Medeniyet, matbaa, kılavuz.
Hangi oğlun ateşte yanmamış,
Seni düşünerek sakın kalmamış,
Edep, disiplin daima korumuş,
Kazan ismini hasretle ezberlemiş....”*

Şairin şiirlerinde büyük acılar çekmiş olan Tatar halkının yüce ruhunu görürüz. Tüm zorluklara ve engellere rağmen, halkını ve vatanını korumak için mücadele etmiş, düşmanına boyun eğmemiş ruhlar gözümüzde canlanır. Vatansever şair, halkına yapılan haksızlıklar yüzünden dünyaya darı gibi saçılma da kaybolmayan, yer yüzünden yok edilemeyen, aksine tekrar canlanarak ve çoğalarak ayağa kalkan saygıdeğer milletine övgü ve minnet dolu şiirlerini ithaf eder. N.Usmanova, ayrıca çok sayıda Kazakça şiiri de Tatarcaya aktarmıştır. Bu, şairin bağımsız Kazakistan'daki Tatar diaspora edebiyatına yaptığı büyük bir katkıdır. Kazak şairi Mukagalı Makatayev'in

2002'de yayınlanan "Emanet" (Аманат) adlı kitabından 90 şiiri seçerek Tatarcaya aktarır ve 2008'de yayınlar. "Makatayev Mukagali Şiirleri" (Макагаев Мокагали Шигыръләр) adlı bu çevirinin önsözünde N.Usmanova, "Kutsal Kazak şiirinin ustası şair M.Makatayev'in yaşadığı çevrelerdeki adaletsizliğe karşı duruşu, şiirlerinin de kendisi gibi yüce ruhlu olması beni ona hayran etti." diye yazar.

Rus Dilli Tatar Şairleri ve Şiirleri

Yukarıda da belirttiğimiz gibi şiirlerini ana dilleri Tatarca yazan Kazakistan'lı Tatar şairlerinin yanı sıra, şiirlerini Rusça yazan, halk tarafından saygı ve sevgiyle karşılanan Tatar diasporası şairleri de çoktur. Eserlerini Rusça yazan şairler F. Tumenderov, F. Baidindin, T. Karimov, R. Musin, F. Abubakirova vd. Tatar şairleri, şiirlerini hangi dille yazarlarsa yazsınlar, işledikleri konular aynıdır: Ana dil (Tatarca), tarih, genç neslin umutları, ana vatana duyulan sevgi, Kazakistan ve Kazak halkına duyulan saygı.

F. Tumenderov Rus dilli Tatar şairlerinin önde gelenlerinden biridir. Şairin 2002 yılında "Solntse svetlogo siyaniye" (Parlayan Güneş Işığı), 2005 yılında "Zerkalo na ladoni" (Avucundaki Ayna) adlı kitapları yayınlandı. Yazar, eleştirmen B. Kanapyanov, onun sanatıyla ilgili olarak "F. Tumenderov'un metaforlar ve şiirsel versiyonlar dünyasına gelişi sevindirir ve cesaretlendirir" yorumunu yapar (Tumenderov 2002: 3). Tumenderov'un şiirlerini değerlendiren G. Belger, "Şairin şiirlerini okurken, dizelerindeki net, samimi itiraflardan, açık ve güvenilir satırlardan etkilenmemek imkansız" der (Tumenderov 2005: 7). Şair, şiirlerinin hemen hemen hepsinde Kazakistan'dan bahseder:

"Zimoi v Egipte barhatno i necno / Laskayet solntse tvoy prelestny stan, / A gde – to uragan buşuyet snecny, / Tam daleko lubimiy Kazahstan"

Tercüme: "Kışın Mısır'da yumşak ve nazık / Güneş senin sevimli yüzünü okşuyor, / Bir yerlerde karlı fırtına esiyor, / Oralarda uzaklarda sevimli Kazakistan'da." ("V Egipte" [Mısır'da] şiiri)

Şanghay'da (Çin) bulunduğu sırada yazdığı "Şanhay" adlı şiirinde de Kazakistan'a gönderme yapar.

"No gde-to na Zapade, tşuditsya mne, / Beleyet moy Tengri v rodnoy storone"

Tercüme: "Ama bir yerlerde Batı'da / Öyle hissediyorum ki / Bembeyaz benim Tengri'm doğduğum tarafta."

Rusça yazan Tatar şairlerinden biri de F. Baygeldinov'tur. Şairin "Vetri v grivah" (Yele Rüzgarları) (2004), "Astralny vzglyad" (Astral Görüş) (2006), "Italiyskiye nabroski" (İtalyan Eskizi) (2006), "Provintsyalniye istoriy" (Vatan Hikayeleri) (2008) adlı kitapları yayınlanmıştır. Şairin "Astralny vzglyad" (Astral Görüş, (2006) adlı kitabında, tabiat ve dünya ile ilişkisini ortaya koyar. Bu kitabının yayımından sonra şöhreti artan şairin okuyucuları da çoğalır. Kitabında "Sled krıla" (Kanadın İzi), "Proşaniye"

(Elveda), “Molçat v noçi karagaçi” (Karağaç Gecesinde Sessiz Olun) (Baygeldinov 2006) gibi çok tanınmış şiirleri yer alır. Şiirlerinde en sevdiği rengi (leylak), en sevdiği sohbet arkadaşını (Allah), en sevdiği mevsimi (kış) sıklıkla anar. Hayatın hep kış gibi beyaz renkte olmasını isteyen şairin şiirlerinde her zaman adalet, eşitlik, safiyet, tazelik, gerçeklik temaları yer alır. “Cizn – ojereler” (Hayat – Kolyedir) şiirinde şöyle yazar:

Жизнь, словно суетный вокзал... /В этой жизни всё не просто.../Жизнь прошла виденьем странным... /...Жизнь – ожерелье дней, минут, мгновений, / Нанизанных на ниточку Судьбы

Tercüme: “Hayat telaşlı bir istasyon gibidir... / Bu hayatta hiç bir şey kolay değil .../ Hayat tuhaf bir tasavvurla geçti... / ...Hayat günler, dakikalar, anlar kolyesidir / Kader ipliğine dizilmiş...”

Yazar ve eleştirmen G. Belger, şair için “üstün kişilik, büyük analist, olağanüstü akıl yürütme gücüne sahip, taptaze, meraklı” diye yazar (Belger 2007: 40).

Rusça yazan ünlü Tatar şairlerinden biri de F. Abubakirova’dır. Şairin “İ eto vse o nas” (Bunların hepsi biz hakkında) (2007) adlı şiir kitabı yayınlanmıştır. Genellikle milli konuları işleyen şairin şiirleri, halihazırda yaşadığı vatana, yani Kazakistan’a karşı duyduğu sevgi ve saygı ile birlikte Tataristan’a duyduğu hasret temalarıyla meşhurdur. Hayatın gerçekliğini açıkça yazan Furuza’nın “Moy Kazahstan – Moya Sudba!” (Benim Kazakistan’ım – Benim Hayatım) adlı şiirinde, kardeş Kazak topraklarının öz vatani haline gelmesinden gurur duyduğunu anlarız:

Так исторически сложилось, / И так судьба распорядилась/ Что породил всех Казахстан, / Отчизною любимой стал!... (Abubakirova, F. 2007: 13)

Tarihi olarak böyle oldu, / Ve kader böyle karar verdi, / Hepsi vatan edindi Kazakistan’ı, / Sevgili Anavatan oldu! ...

Sonuç

Kazakistan Cumhuriyeti’nde filizlenen çağdaş Tatar şiiri, bugün içinde yaşadığımız hayatı ve Tatar ulusal kimliğini yansıtarak gelişmeye devam etmektedir. Kazakistan’da ve genel olarak tüm dünyada yaşanan siyasal ve sosyal çalkalanmalar, değişimler ve yenilikler, Kazak edebiyatı içinde yeşeren Tatar diasporası şairlerinin yakından izlediği ve şiirlerine yansıttığı olgulardır. Bu yazıda kısaca tanıtmaya çalıştığımız Kazakistan’da yaşayan Tatar edebiyatçılarının eserleri, felsefi ve sanatsal açıdan daha ayrıntılı incelemeleri incelenmeyi hak edecek olgunluktadır.

KAYNAKÇA

Hayrullin, G. T. –Hamidullin, A. G. (1998). *Kazakistan - ortak evimiz. Tatarlar* (Kazakistan – naş obşii dom. Tatarı), Almatı: Bilim.

- Türkskiye narodi: entsiklopeditseskii sprovotşnik.* (Türk halkları: Ansiklopedik referans kitabı). (2004). Baş. Ed. Ayagan, B.G., Almatı: ZAO "Kazak Ansiklopedisi.
- Baygeldinov, F. (2006). *Astralnyı vzglyad* (Astral Görüş) Almatı.
- "Tatarlar – Kazakistan'da." (2007). (Tatarı v Kazakistane) // Makaleyi hazırlayan: Tataristan Cumhuriyeti Dış İşleri Dairesi: "Ak Bars" Gazetesi No.3, 9 Aralık 2007.
- Hayrullin, G. T. (1998). *İstoriya Tatar* (Tatar'ın tarihi). Almatı:"Kazintergraf".
- Sovremennaya literatura naroda Kazahstana. (Kazakistan halkının modern edebiyatı) (2014). red. Ananyeva, S.V. Almatı: Evo Press. 488s.
- Tumenderov, F. (2002). Solntse svetlogo siyaniye. (Parlayan Güneş Işığı) Almatı: 142 s.
- Tumenderov, F. (2005). Zerkalo na ladoni. (Avucundaki Ayna). Almatı: Aruna. 192 s.
- Abubakirova, F. (2007). Bunların hepsi biz hakkında. (İ eto vse o nas) Kyzylorda: "Izdatelsky dom polygrafy". 110 s.
- Usmanova – Yusimova, N. Anne arzusu. (2005). (Ana telage) Almatı: 115 s.
- Usmanova – Yusimova, N. Makatayev Mokagali, şiirleri. (2008). (Makatayeva Mokagali, şıgırlar) \\ kazak dilinden çeviri. Almatı:"MIR". 116 s.
- Usmanova – Yusimova, N. Öğretmenlere Saygı. (2006). (Ostazlarga ihtiram) Almatı: 112 s.
- Abdusalamov, R. Uğurlu yollar. (2008). (İzge yollar) Almatı: 108 s.
- Abdulkarimova, N.Y. Ay Işığı. (1997). (Ay yaktısı) Almatı:148 s.
- Hayrullin, G.T. Başkır halkının tarihi ve kültürü. (2004). (Otşerki istori i kulturi başkirkского naroda) Astana: "Kultegin".
- Belger, G. Postfaktum. Kniga Retsenziy. (2007). (Bundan Sonra. Yorum Kitabı) Almatı: 380 s.
- Bu makalenin yazarı tarafından şairden topladığı elyazı nüshalar (2005-2010yy.). Avtordın cinagan kolcazba materiyaldarı.